

Justis- og beredskapsdepartementet  
Postboks 8005 Dep  
0030 OSLO

Oslo, 28.02.17

## **HØRING – NOU 2016:9 RETTFERDIG OG FORUTSIGBAR – VOLDSSKADEERSTATNING**

Juridisk rådgivning for kvinner (JURK) viser til høringsbrev av 02.11.16 vedrørende lovforslagene i Voldsoffererstatningsutvalgets utredning. Vi takker for tilliten som høringsinstans.

JURK er et uavhengig rettshjelptiltak som skal bidra til at alle kvinner er bevisste sin rettsstilling og at likestilling praktiseres. JURK drives av jusstudenter i samarbeid med daglig leder og fagrådgiver. Vi yter tilpasset hjelp til selvhjelp til alle som definerer seg som kvinner og som har et udekket rettshjelpsbehov, gjennom rettsinformasjon, rettspåvirkning og bistand i konkrete saker.

Vi bistår innenfor en rekke rettsområder av velferdsmessig betydning for kvinner, deriblant i saker om voldsoffererstatning. Vi uttaler oss her på bakgrunn av de erfaringer vi har gjort i vår saksbehandling.

### **Innledende bemerkninger**

JURK ønsker å berømme utvalget for en omfattende og grundig gjennomgang av voldsoffererstatningsordningen. Vi støtter utvalget i at dagens ordning med både forskrift, lov og diverse endringslover er egnet til å skape klarhet rundt hva som er gjeldende rett. Vi stiller oss positive til mange av forslagene i utredningen.

Gjennom vår saksbehandling møter vi mange kvinner som har vært utsatt for vold, de fleste for vold i nære relasjoner. Vi ser betydningen en slik ordning har for våre klienter. Det er derfor

---

Telefon:  
22 84 29 50  
E-post:  
Post-mottak@jurk.no

Telefontider:  
Man – Tir kl. 09:00 – 15:00  
Ons kl. 12:00 – 15:00  
Tor kl. 09:00 – 13:30  
Fre kl. 09:00 – 12:00

Adresse:  
Skippergata 23  
0154 Oslo  
www.jurk.no

gledelig at tematikken nå blir satt på dagsorden. På bakgrunn av vår erfaring, ser vi på hvilke punkter der vi mener at ordningen kunne vært bedre tilpasset situasjonen til voldsutsatte. JURK kommenterer kun enkelte punkter i utredningen, på de deler av ordningen vi særlig møter i vår saksbehandling.

## **Merknader til de enkelte punkter i høringen**

### Ordningens saklige virkeområde – punkt 10

#### *Vilkåret om straffbar handling i lovforslagets § 1*

Når det gjelder vilkåret om straffbar handling, leser JURK lovforslaget slik at kun straffbare handlinger som er positivt opplistet i § 1 vil kunne gi grunnlag for voldsoffererstatning.

JURK stiller seg kritiske til dette. Vår begrunnelse er at man ved en positiv opplisting legger opp til at loven må endres i takt med at nye alvorlige straffebud kommer inn i straffelovgivningen og at disse også burde omfattes av voldsoffererstatningsordningen. Lovteknisk vil man da risikere et etterslep i implementeringen av nye straffebud i voldsoffererstatningsloven. I et samfunn som er i stadig utvikling, samtidig som nye lovendringer tar lang tid å vedta, vil det være uheldig å legge opp til en slik ordning. Videre vil man kunne risikere en utilsiktet innstramming av ordningens virkeområde og dermed en svekkelse av enkeltpersonens rettssikkerhet.

JURK foreslår derfor at det i utvalgets lovforslag § 1 legges til et tredje alternativ som lyder «eller andre straffbare handlinger». Dette vil sikre at loven har en sikkerhetsventil ved at Kontoret for voldsoffererstatning kan behandle søknader som bygger på andre straffebud, men som det likevel vil være rimelig at omfattes av ordningen.

#### *Presumsjon for personskade*

Slik JURK oppfatter utvalgets utredning i pkt. 10.2.4, vil det være to fremgangsmåter for å kunne oppfylle vilkåret om personskade. Det første alternativet er å påvise en personskade gjennom dokumentasjon med alminnelig sannsynlighetsovervekt. Det andre alternativet er å omfattes av enkelte alvorlige straffebestemmelser som følger av skl. § 3-3 som det oppstilles en presumsjon for at utgjør en personskade, og som dermed ikke må dokumenteres.

JURK stiller seg svært positive til utvalgets forslag om å inkludere flere alvorlige straffbare handlinger i en personskadepresumsjon. Vi er imidlertid av den oppfatning at denne presumsjonen for personskade ikke fremkommer av utvalgets konkrete lovforslag (§ 1). Derfor vil JURK sterkt oppfordre til en tydeligere utforming av lovteksten på dette punkt, slik at presumsjonen i seg selv fremgår av lovteksten.

### Ordningens geografiske virkeområde – punkt 11

JURK slutter seg til utvalgets vurdering av ordningens geografiske område, slik at både handlinger i Norge og i utlandet skal omfattes av ordningen. Imidlertid er JURK kritiske til utvalgets forslag om at det skal gjelde en forsikringsplikt for voksne personer som vil ha erstattet tap som følge av voldshandlinger i utlandet. Slik vi ser det skal voldsoffererstatningsordningen være universell. En forsikringsplikt vil bryte med dette.

JURK mener at forslaget vil kunne bidra til at personer med svak økonomi, får et dårligere rettsvern enn andre.

### Foreldelse – punkt 13

JURK er enige med utvalget i at regelverket slik det er i dag er uoversiktlig og at det er hensiktsmessig med ett regelsett for alle voldsutsatte. Som utvalget påpeker, vil dette også medføre at søknader blir likebehandlet i større grad enn i dag.

#### *Ingen foreldelse av enkelte alvorlige straffbare handlinger*

JURK er positive til utvalgets forslag om at det er foreldelsesreglene i gjeldende straffelov som skal legges til grunn ved fremsettelse av søknad om voldsoffererstatning etter at ny voldsoffererstatningslov trer i kraft. Det er av særlig stor betydning at seksuelle overgrep mot barn som skjedde for lang tid siden ikke vil bli foreldet. Vi anser dette som et viktig vern overfor enkeltpersonen som i ung alder har blitt utsatt for en svært alvorlig forbrytelse. Vi møter flere klienter gjennom vår saksbehandling som er i denne situasjonen, og som har brukt svært lang tid på å bearbeide de traumatiske opplevelsene. Det har for mange ikke vært mulig å ta tak i dette på et tidligere tidspunkt, slik Høyesterett la vekt på i P-pilledom II (Rt. 1992 s.64).

Slik JURK leser utvalgets lovforslag § 4, fremgår det ikke klart nok at også voldtekt av voksne og drap ikke vil foreldes, slik lovendringen i straffeloven i 2014 innebar, jf. straffeloven § 91. Da et av hensynene bak utredningen er å skape et klarere regelverk for den enkelte søker, ser vi på denne utelatelsen som svært uheldig. JURK foreslår derfor at det i utvalgets lovforslag § 4 legges til en henvisning til straffeloven § 91 som gir uttrykk for alle straffbare handlinger som aldri vil foreldes.

#### *Behovet for enkelte overgangsregler*

JURK vil bemerke at forslaget om å legge foreldelsesreglene i ny voldsoffererstatningslov til grunn for alle fremtidige søknader, vil kunne medføre at enkelte søkere etter dagens voldsoffererstatningsforskrift vil kunne bli avskåret fra å fremsette søknad om erstatning fordi det straffbare forholdet er foreldet. Vi mener derfor at det er behov for enkelte overgangsregler, slik at unngås urimelige utfall i disse sakene. For eksempel vil grov vold i nære relasjoner og drapsforsøk som fant sted for flere år siden, men som det har tatt lang tid for søker å bearbeide kunne være foreldet dagen etter vedtakelse av lovforslaget. Etter gjeldende forskrift vil det derimot blant annet bero på en vurdering av langvarig passivitet, jf. Sivilombudsmannens uttalelse (jf. SOM-2013-2668). Et velment forsøk på forenkling av regelverket, vil derfor kunne få svært uheldige konsekvenser i enkelte saker.

#### *Sivilrettslig og strafferettslig foreldelsesfrist*

Videre mener JURK at det det også i ny lov må ses hen til både den strafferettslige og den sivilrettslige foreldelsesfristen i vurderingen av om søknad om voldsoffererstatning er fremsatt for sent eller ikke. Dette begrunnes i at den sivilrettslige foreldelsesfristen kan utløpe på et senere tidspunkt enn den strafferettslige i enkelte saker. For eksempel vil den sivilrettslige foreldelsesfristen fortsatt kunne være i behold for en person som etter en voldtekt, klarer å holde seg «flytende» over lengre tid, for eksempel ved å være i full jobb og ved tilsynelatende god helse. Skaden viser seg på et senere tidspunkt og det økonomiske tapet oppstår først etter

at den strafferettslige foreldelsesfristen er utløpt. På dette tidspunkt kan den sivilrettslige foreldelsesfristen begynne å løpe. Ved implementering av regelverket slik utvalget foreslår, vil søknaden dermed bli avslått. Det setter disse søkerne i en vesentlig dårligere rettsstilling enn for personer hvor skaden inntreffer før den strafferettslige foreldelsesfristen er utløpt. JURK mener at den mest gunstige foreldelsesfristen av de to må legges til grunn, og at begge derfor bør videreføres i en ny lov.

#### Øvrige vilkår for erstatning – punkt 14

JURK støtter utvalgets forslag om at det er tilstrekkelig at anmeldelse skjer innen utløpet av den strafferettslige foreldelsesfristen der slik frist gjelder.

Utvalgets flertall foreslår at det kun kan gjøres unntak fra anmeldelsesvilkåret der anmeldelse vil være åpenbart hensiktsløs. For JURK fremstår dette som en i innsnevring sammenlignet med dagens anmeldelsesvilkår. Det følger av forarbeidene til voldsoffererstatningsloven Ot.prp.nr.10 (2007-2008) s. 23 at vilkåret etter departementets syn ikke bør praktiseres så strengt at anmeldelse blir en prinsipp sak. Det er videre uttalt at det heller ikke bør være slik at man kan velge om man vil anmelde eller ikke.

I møte med våre klienter som har opplevd vold i nære relasjoner, erfarer vi at det kan finnes flere gode grunner for at søkeren ikke ønsker å anmelde det straffbare forholdet. Det kan for eksempel være frykt for å miste kontakten med nær familie dersom de anmelder en nærstående for vold. Vi viser også til rapporten fra NKVTS som utvalget selv referer til, hvor det fremkommer at svært få voldtektsutsatte faktisk anmeldte voldtekten de var blitt utsatt for selv. På bakgrunn av dette, mener JURK at vedtakelse av ny lov ikke bør medføre en strengere praksis enn den som følger av dagens ordning.

Når det gjelder vilkåret om at erstatningskrav tas med i eventuell straffesak, tilslutter JURK utvalgets forslag om at vilkåret bør praktiseres liberalt. Vi er enige i at regelen kun burde komme til anvendelse hvor søker eksplisitt og bevisst ikke har valgt å kreve at erstatningskravet tas med og vedkommende var opplyst om hvilke konsekvenser dette ville få. En slik forståelse av vilkåret kan ikke leses ut av utvalgets lovforslag § 3 annet ledd. JURK mener at den endelige lovteksten burde gjenspeile denne praksisen i mye større grad for å sikre forutberegnelighet for både rettsanvendere og søkere.

#### Voldsoffererstatningens øvre grense – punkt 18

JURK støtter utvalgets forslag om at alle saker som behandles etter lovens ikrafttredelse skal vurderes etter samme utmålingsregler. Slik gjeldende rett er i dag, vil en voldsutsatt komme dårligere ut under erstatningsutmåling fordi vedkommende ble utsatt for volden da det var lavere beløpsgrenser som gjaldt.

Når det gjelder forslaget om å ha en øvre beløpsgrense, mener JURK at det er gode grunner som taler for å ha en adgang til å fravike dette utgangspunktet. Utvalget etterlyser en tydeligere sammenheng mellom voldsoffererstatningsordningen og alminnelig erstatningsrett. Da utgangspunktet i alminnelig erstatningsrett er at skadelidte skal ha full dekning, vil en øvre grense kunne stride mot dette prinsippet. JURK anser det dermed viktig at adgangen til å

fravike beløpsgrensen blir reell der dette anses rimelig. I de tilfeller der det reelle tapet overstiger 60 G, bør det vurderes om beløpsgrensen skal fravikes.

#### Dekning av advokatutgifter – punkt 20

JURK er positive til at utvalget med sitt forslag forsøker å gjøre ordningen mer oversiktlig og tilgjengelig for den enkelte. Likevel mener vi at regelverket er såpass komplisert at mange voldsutsatte fremdeles vil ha behov for juridisk bistand i søknadsprosessen. JURK støtter derfor utvalgets forslag om å innføre tre timer fritt rettsråd til alle potensielle søkere.

For våre klienter er prosessen krevende både tidsmessig og følelsesmessig. Vi mener at det er viktig at også de søkerne som ikke har rett på hjelp etter bistandsadvokatordningen ivaretas på en tilstrekkelig god måte.

Med dagens lave inntektsgrense i fri rettshjelpsordningen, er det mange potensielle søkere som ikke dekkes av ordningen, men som likevel har et sterkt behov for juridisk bistand utover tre timer fritt rettsråd som foreslås innført for alle. Dersom ordningen for fri rettshjelp forblir slik den er i dag, er JURK av den oppfatning at voldsutsattes rett til gratis advokatbistand ved søknad om voldsoffererstatning, må bedres i voldsoffererstatningslovgivningen selv. JURKs erfaring er at mange personer som ikke omfattes av fri rettshjelpsordningen, likevel ikke har råd til å legge ut for advokatutgifter. Dekningsordningen slik den er foreslått i forslaget § 6 annet ledd, ivaretar ikke disse personene i tilstrekkelig grad.

Selv for personer som faller innenfor fri rettshjelpsordningen, mener JURK at det på grunn av at sakenes ofte omfattende karakter med mye ulik dokumentasjon, i mange saker ikke er tilstrekkelig at det gis fritt rettsråd maksimalt fem timer, evt. åtte timer dersom forslaget om å innføre tre timer fritt rettsråd blir vedtatt. Vi har erfart gjennom vår saksbehandling at prosessen er svært tidkrevende, spesielt fordi mange av våre klienter må starte med å innhente dokumentasjon fra ulike instanser. Advokater kan dermed settes i et dilemma, hvor de må velge mellom å gjøre jobben innenfor de angitte timer uten at dette egentlig er tilstrekkelig eller må gjøre en så grundig jobb som sakens omfang krever, delvis gratis.

Rettsvernet til voldsutsatte bør ikke avhenge av deres økonomiske situasjon.

#### For Juridisk rådgivning for kvinner (JURK)

Emilie Hulthin  
saksbehandler

Guro Thorsdalen Wik  
saksbehandler

Sara Eline Grønvold  
daglig leder

Hanna Rummelhoff  
fagrådgiver